

Grzegorz Baziur

dr, Małopolska Uczelnia Państwowa im. rotmistrza Witolda Pileckiego w Oświęcimiu;
Polskie Towarzystwo Geopolityczne Oddział w Oświęcimiu
<https://orcid.org/0000-0001-6652-8981>

Wpływ białoruskiej presji migracyjnej w 2021 r. na bezpieczeństwo Polski. Między kryzysem humanitarnym a dezinformacją

Wprowadzenie

Na przełomie lipca i sierpnia 2021 r. na granicy Białorusi z Litwą, Łotwą, a następnie z Polską doszło do bezprecedensowych wydarzeń – rozpoczęła się wykreowana przez reżim białoruski tzw. presja migracyjna. Służby graniczne Białorusi, przy wsparciu wojska i Komitetu Bezpieczeństwa Państwowego Białorusi (KGB) bezprawnie przetrzucały na Łotwę, Litwę i do Polski dziesiątki tysięcy sprowadzonych głównie drogą lotniczą obywateli Iraku, Afganistanu, Iranu, Jemenu, Arabii Saudyjskiej i państw obszaru postsowieckiego w ramach operacji „Śluza”, na wzór podobnego kryzysu w Europie w latach 2015–2017¹.

Działania te były formą hybrydowej agresji Białorusi przeciw Polsce, Litwie i Łotwie, jako państwom członkowskim NATO i Unii Europejskiej. Do działań hybrydowych wykorzystuje się wsparte aktywnością propagandy konwencjonalne i nieregularne (partyzanckie) operacje wojskowe, zamachy terrorystyczne, zorganizowaną przestępczość, antagonizowanie społeczności w mediach społecznościowych i ataki hakerskie. Działania hybrydowe są prowadzone zwykle bez wypowiedzenia wojny

¹ Zob. Operacja „Śluza”. Tadeusz Giczana: *Lukaszenka toczy wojnę hybrydową, zaplanował ją od A do Z, to było jasne od początku*, PolskieRadio24.pl, 29.08.2021, <https://www.polskieradio24.pl/5/1222/Artykul/2796861,Operacja-Sluza-Tadeusz-Giczana-Lukaszenka-toczy-wojne-hybrydowa-zaplanowal-ja-od-A-do-Z-to-bylo-jasne-od-poczatku> [dostęp: 9.11.2021].

w celu zaszkodzenia przeciwnikowi bez ponoszenia konsekwencji, jakie niesie rozpętanie klasycznych działań zbrojnych². Jedną z form działań hybrydowych jest wykorzystanie zrewoltowanych mas ludzkich (Donbas 2014, presja migracyjna w Europie 2015–2017) jako „broni demograficznej” (broni „D”), czyli zorganizowanie „strumienia migracyjnego” – dużych grup mających nielegalnie przekroczyć granicę państwa lub państw³.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie wpływu „kryzysu migracyjnego” na bezpieczeństwo Polski, reakcji polskich władz, dramatycznej sytuacji „migrantów” na granicy i prób niesienia im pomocy przez służby i wolontariuszy, a także działań dezinformacji białoruskiej i rosyjskiej. Ze względu na ograniczoną objętość tekst dotyczy tylko bezpieczeństwa Polski. Autor wykorzystał aktualne informacje ze stron internetowych Straży Granicznej RP i Służby Granicznej Republiki Białoruś oraz opracowania i dane dostępne na wielu różnych portalach internetowych.

W odpowiedzi na białoruskie działania hybrydowe władze polskie 2 września 2021 r. wprowadziły stan wyjątkowy w 183 miejscowościach woj. podlaskiego i lubelskiego graniczących z Białorusią. Było to zgodne z art. 228 ust. 1 i art. 230 ust. 1 Konstytucji RP, gdyż środki konstytucyjne okazały się niewystarczające do powstrzymania hybrydowej agresji białoruskiej, a bezpieczeństwo państwa i obywateli było zagrożone. Przesłanki obu artykułów były spełnione łącznie, zatem polskie władze miały podstawę do wprowadzenia stanu wyjątkowego i jego przedłużenia do końca listopada 2021 r.⁴. Celem tych działań było zabezpieczenie granicy, jak i niedopuszczenie do niej osób mieszkających poza tymi terenami. Wykorzystując sytuację prawną, służby nie dopuszczały też wolontariuszy, dziennikarzy, prawników w obawie o przekazanie informacji o kryzysie humanitarnym mijających się z oficjalną wersją.

Polskie władze nie wykorzystały do podjętych działań postanowień Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białoruś w sprawie przejść granicznych z 24 kwietnia 1992 r.⁵, określającej zasady przekraczania granicy, ani postanowień Traktatu między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białoruś o do-

² G. Baziur, *Rosyjskie teorie „wojen informacyjnych” a kwestia niepodległości Ukrainy w świetle infoagresji rosyjskiej w 2014 r. – wybrane problemy*, [w:] *Сучасні тенденції міжнародних відносин: політика, економіка, право*. Збірник наукових праць за матеріалами IV щорічної міжнародної науково-практичної конференції: Трансформаційні процеси в сучасній системі міжнародних відносин 15 лютого 2015 року, Львів 2015, s. 49–73.

³ W. Repetowicz, *Broń „D” jako zagrożenie asymetryczne*, „Wiedza Obronna” 2018, R. XLV, nr 1–2, s. 118–119.

⁴ Zob. M. Górski, *Legalność wprowadzenia stanu wyjątkowego i ograniczeń praw obywatelskich nim nałożonych, w tym dotyczących przemieszczania się*, [w:] *Poza prawem. Prawna ocena działań państwa polskiego w reakcji na kryzys humanitarny na granicy polsko-białoruskiej*, red. W. Klaus, Wydawnictwo INP PAN, Warszawa 2022, s. 20–21.

⁵ Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białoruś w sprawie przejść granicznych, sporządzona w Warszawie dnia 24 kwietnia 1992 r., M.P. z 2003 r., nr 37, poz. 518.

brym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 23 czerwca 1992 r., w którym państwa potwierdziły poszanowanie wzajemnej suwerenności, praw człowieka, niestosowanie siły we wzajemnych relacjach oraz nienaruszalność granicy⁶.

Na początku lat 90. XX w. Polska zaniedbała relacje z kształtującym się wówczas państwem białoruskim, koncentrując politykę wschodnią na Litwie i Ukrainie, a zostawiając Białoruś samej sobie. Po 1994 r. polityka białoruska pod rządami Alaksandra Łukaszenki obrała kierunek prorosyjski. Były chargé d'affaires ambasady Polski na Białorusi Witold Jurasz trafnie określił cztery cele działań białoruskich władz: zemstę na Polsce za wsparcie moralne i polityczne udzielone demokratycznym żądaniom społeczeństwa białoruskiego w czasie protestów latem 2020 r., doprowadzenie do rozmów polsko-białoruskich na warunkach reżimu, ośmieszenie przez Łukaszenkę i Putina Polski na arenie międzynarodowej jako niewiarygodnego partnera, który nie jest w stanie bronić wschodniej granicy UE i NATO, i ostatni – najważniejszy – doprowadzenie do zaostrzenia sytuacji, aby Rosja miała pretekst do rozmieszczenia wojsk na Białorusi, co byłoby bardzo niebezpieczne dla Polski⁷. Jego tezy były aktualne do rozpoczęcia przez Rosję 24 lutego 2022 r. inwazji na Ukrainę w celu jej podboju. Białoruś pod rządami Łukaszenki może zostać wchłonięta przez Rosję bez walki. Na podstawie przebiegu wydarzeń od sierpnia do grudnia 2021 r. można postawić następujące tezy:

1. Białoruska presja migracyjna na granicach z Polską, Litwą i Łotwą miała charakter działań hybrydowych, których celem była destabilizacja państw wschodniej flanki NATO i UE przy pomocy broni demograficznej w postaci niekontrolowanego przerzutu ludzi do Polski, na Litwę i Łotwę.
2. Działania te doprowadziły do kryzysu humanitarnego na granicy, za który odpowiada strona białoruska, jednak polskie służby i żołnierze ochraniający granicę, działający pod ogromną presją, również nie zawsze właściwie traktowali osoby próbujące się przedrzeć nielegalnie, co wynika z informacji wolontariuszy.
3. Polska, Litwa i Łotwa, wspierane politycznie przez UE i NATO, chroniły granice przed hybrydowym atakiem Łukaszenki. W celu zabezpieczenia granicy z Białorusią Polska wybudowała zaporę na granicy oraz podjęła działania dyplomatyczne na rzecz rozwiązania problemu.
4. Państwa NATO, UE oraz ONZ stanęły po stronie Polski, Litwy i Łotwy, wspierając działania podjęte przez władze tych państw.
5. Rosja zajęła pozycję „mediatora o określonym celu”, wspierała dezinformację białoruską i chciała doprowadzić do przedłużenia i eskalacji kryzysu oraz jego zakończenia korzystnego dla swoich interesów geostrategicznych: całkowitą wasalizacją Białorusi lub jej włączeniem do Federacji Rosyjskiej. Białoruś znajduje się pod

⁶ Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białoruś o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy, podpisany w Warszawie dnia 23 czerwca 1992 r., Dz.U. z 1993 r., nr 118, poz. 527.

⁷ *Kryzys na granicy z Białorusią. Witold Jurasz o czterech celach Alaksandra Łukaszenki*, TVN24, 8.11.2021, <https://tvn24.pl/polska/granica-z-bialorusia-witold-jurasz-o-czterech-celach-alkasandra-lukaszenki-5482664>, [dostęp: 22.03.2023].

„sojuszniczą okupacją” (analogicznie do Północnej Grupy Wojsk Armii Radzieckiej w Polsce w latach 1945–1993); z jej terytorium 24 lutego 2022 r. zostały podjęte działania zbrojne przeciw Ukrainie.

Powyższe tezy rozwinięto w poszczególnych częściach artykułu.

Polska, Litwa i Łotwa wobec wydarzeń na wschodnich granicach Unii Europejskiej

Po rozpoczęciu presji migracyjnej, 23 sierpnia 2021 r. premierzy Polski, Litwy, Łotwy i Estonii oskarżyli Białoruś o wykorzystywanie sprowadzonych ludzi do destabilizacji państw graniczących i naruszenie prawa międzynarodowego, kwalifikując te działania jako atak hybrydowy przeciw państwom Unii Europejskiej⁸.

W kontekście wprowadzenia stanu wyjątkowego i naporu „migrantów” postawiono w stan gotowości żołnierzy Podlaskiej Brygady Wojsk Obrony Terytorialnej, dyslokowanych ze Strażą Graniczną RP i Policją na granicy. Żołnierze polscy, wsparci przez oddział brytyjski i estoński, zbudowali płot z concertiny i drutu kolczastego, jednak jego konstrukcja była regularnie naruszana przez podejmujących próby przejścia na polską stronę „migrantów” i przecinana przez białoruskie służby graniczne. Sytuację bezpieczeństwa na granicy poprawiła dopiero w znacznej mierze bariera z zabezpieczeniami elektronicznymi i kamerami wybudowana w latach 2021–2022. Ważną rolę pod względem prawnym odegrały zapisy Ustawy o budowie zabezpieczenia granicy państwowej, która regulowała prawne podstawy inwestycji ochrony granicy⁹. W kontekst ten wpisywała się również Ustawa o obronie Ojczyzny, regulująca działalność, szkolenie i zadania Sił Zbrojnych RP w tym zakresie¹⁰. Wobec wzrostu napięcia na granicy, we wrześniu 2021 r. UE zaproponowała Polsce pomoc funkcjonariuszy Europejskiej Agencji Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex), ale władze RP nie przyjęły jej, motywując decyzję wystarczającą ilością sił własnych¹¹.

Polskie władze podjęły również działania dyplomatyczne w celu deeskalacji napięcia. 21 listopada premier RP Mateusz Morawiecki omówił w Wilnie z premier Litwy Ingridą Šimonytė sytuację na granicy, kwestie bezpieczeństwa energetycznego i cyberbezpieczeństwa, podkreślając, że polskie działania ochronne, determinacja służb i ultimatum SG w sprawie zamknięcia kolejowego przejścia granicznego

⁸ Premierzy państw bałtyckich i Polski wydali wspólne oświadczenie ws. działań Białorusi na granicy, BiznesAlert, 23.08.2021, <https://biznesalert.pl/premierzy-panstw-baltyckich-i-polski-wydali-wspolne-oswiadczenie-ws-dzialan-bialorusi-na-granicy/> [dostęp: 10.11.2021].

⁹ Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o budowie zabezpieczenia granicy państwowej, Dz.U. z 2021 r., poz. 1992.

¹⁰ Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny, Dz.U. z 2022 r., poz. 655.

¹¹ M. Sewastianowicz, P. Rojek-Socha, *Rząd nie chce Frontexu, bo może bać się „kosztów” unijnego wsparcia*, Prawo.pl, 10.11.2021, <https://www.prawo.pl/prawo/pomoc-frontexu-nato-przykryzysie-migracyjnym-a-skutki-prawne,511678.html> [dostęp: 25.03.2023].

Kuźnica Białostocka-Grodno zahamowały napływ ludzi nad granicę. Premier przestrzegł, że sytuacja może się pogorszyć ze względu na rozmowy dyplomatów białoruskich i rosyjskich z władzami Uzbekistanu i Afganistanu w celu kontynuacji tzw. kryzysu migracyjnego¹². Również na spotkaniu z premierem Łotwy Krišjānisem Kariņšem w Rydze premier RP stwierdził, że presja i determinacja dała efekty, ponieważ reżim białoruski wycofał „migrantów” z granicy do ośrodków położonych w okolicach Brzozów i Grodna¹³. Wieczorem spotkał się jeszcze z prezydentem Estonii Alarem Karišem, której władze poparły Polskę, deklarując przysłanie około 100 żołnierzy z oddziałów inżynieryjnych do pomocy przy budowie i naprawie uszkodzonego przez „migrantów” ogrodzenia, co uczyniły.

Po rozmowach w Wilnie, Rydze i Tallinnie, 22 listopada premier Morawiecki rozmawiał na ten temat z prezydentem Francji Emmanuelem Macronem w Paryżu i z premierem Słowenii Janezem Janšą w Lublanie. Dzień później spotkał się z przedstawicielami państw Grupy Wyszehradzkiej i Chorwacji, w Berlinie rozmawiał z ustępującą kanclerz Niemiec Angelą Merkel, a 26 listopada w Londynie – z premierem Wielkiej Brytanii Borisem Johnsonem¹⁴. Białoruskie działania hybrydowe doprowadziły do izolacji Białorusi na arenie międzynarodowej, a prezydent Łukaszenka liczy jedynie na pomoc Rosji w zamian za lojalność i jeszcze większą integrację w ramach wspólnego Państwa Związkowego.

Polskie i niezależne białoruskie przekazy informacyjne i propagandowe dotyczące presji migracyjnej na granicy i kryzysu humanitarnego

Częścią działań była narracja stron konfliktu. Strona polska twierdziła, że sytuacja na granicy polsko-białoruskiej nie jest kryzysem migracyjnym, lecz zorganizowanym przez reżim białoruski hybrydowym atakiem na Polskę i Unię Europejską. Taki przekaz był obecny w relacjach zarówno rządowych, jak i opozycyjnych mediów polskich, informujących celach operacji reżimu białoruskiego o kryptonimie „Śluza”¹⁵.

¹² *Morawiecki w Wilnie: Kontynuujemy ofensywę, która zahamowała napływ nowych migrantów*, TVP Info, 21.11.2021, <https://www.tvp.info/57037738/premier-mateusz-morawiecki-na-litwie-w-wilnie-rozmawial-z-premier-ingrida-szimonyte-konferencja-prasowa-niedziela-21112021> [dostęp: 21.11.2021].

¹³ D. Kryska, *Premier na Łotwie: Używanie ludzi jako żywych tarcz budzi nasz sprzeciw*, Interia Wydarzenia, 21.11.2021, <https://wydarzenia.interia.pl/zagranica/news-premier-na-lotwie-uzywanie-ludzi-jako-zywych-tarcz-budzi-nas,nld,5659221> [dostęp: 21.11.2021].

¹⁴ *Dyplomatyczna ofensywa ws. kryzysu na granicy. Kozuszek: warto osadzać ją w kontekście*, PolskieRadio24.pl, 25.11.2021, <https://www.polskieradio24.pl/130/5925/Artykul/2855643,-Dyplomatyczna-ofensywa-ws-kryzysu-na-granicy-Kozuszek-warto-osadzac-ja-w-kontekscie> [dostęp: 26.11.2021].

¹⁵ *Raport: sytuacja na granicy polsko-białoruskiej*, TVN24, <https://tvn24.pl/raporty/granica-polsko-bialoruska-2021-stan-wyjatkowy-co-sie-dzicie-na-granicy-raport5467751> [dostęp: 19.03.2023].

Media zamieszczały liczne publikacje na temat ataków „migrantów” i służb białoruskich na funkcjonariuszy Straży Granicznej i żołnierzy¹⁶. Informowano o trudnej sytuacji „migrantów”, koczujących przez tygodnie w strefie granicznej, cierpiących z głodu i wychłodzenia¹⁷, manipulowaniu nimi przez władze białoruskie, gromadzeniu ich na granicy i zmuszaniu do jej przekroczenia w celu przejścia do Polski¹⁸. Ukazywały się też publikacje o działaniach wolontariuszy udzielających im pomocy¹⁹. Mimo różnic ideologicznych, przekaz informacyjny był zbieżny. Głównym zarzutem wobec polskich władz pojawiającym się w mediach opozycyjnych (np. TVN24) była rzekomo słaba współpraca z UE i USA w sprawie wywierania nacisków na Białoruś w celu zakończenia kryzysu. Podobne opinie i komentarze pojawiały się na łamach „Rzeczpospolitej”²⁰.

Portal Gazeta.pl krytykował polski rząd za zakaz wstępu dla dziennikarzy do strefy granicznej, z kolei TVP informowała o skuteczności działań polskiej dyplomacji w zdobyciu poparcia UE²¹. Nie publikowano jednak informacji o działalności wolontariuszy, krytykując polityków opozycji, którzy oskarżali polskie służby o przemoc wobec „migrantów”, naruszenie ich prawa do azylu lub postulowali ich wpuszczenie do Polski, nie biorąc odpowiedzialności za ewentualne konsekwencje (co przywołuje sytuację w Szwecji i Niemczech)²².

Dziennikarze „Gazety Wyborczej” starali się nie używać określenia „wojna hybrydowa” (podkreślali, że prezydent Łukaszenka oszukał „migrantów” sprowadzonych

¹⁶ *Sytuacja na granicy z Białorusią. Podlaska policja: umundurowane osoby rzuciły kamieniami w polskich funkcjonariuszy*, TVN24, 18.11.2021, <https://tvn24.pl/polska/sytuacja-na-granicy-z-bialorusia-atak-migrantow-na-polskich-funkcjonariuszy-podlaska-policja-umundurowane-osoby-rzucaly-kamieniami-5493671> [dostęp: 19.03.2023].

¹⁷ *Prezes PCPM o pomocy dla migrantów: naszym zadaniem jest niedopuszczenie, aby te osoby umierały w lasach Podlasia*, TVN24, 18.11.2021, <https://tvn24.pl/polska/kryzys-na-granicy-prezes-pcpm-o-pomocy-dla-migrantow-w-lesie-po-przekroczeniu-polskiej-granicy-5493947> [dostęp: 19.03.2023].

¹⁸ *Kurdowie na granicy: Białorusini zmienili nas w głodne szczury, gotowe zrobić wszystko*, TVP Info, 18.11.2021, <https://www.tvp.info/56994676/bialorusini-zamienili-nas-w-glodne-szczury-gotowe-zrobic-wszystko-granica-polsko-bialoruska> [dostęp: 19.03.2023].

¹⁹ *Trzy osoby usłyszały zarzuty po zniszczeniu aut Medyków na Granicy. Policja: związani ze środowiskiem pseudokibiców*, TVN24, 18.11.2021, <https://tvn24.pl/bialystok/bialystok-zniszczenie-aut-medykow-na-granicy-sa-zarzuty-dla-trojga-podejrzanych-dwoch-mezczyzn-aresztowanych-5493824> [dostęp: 19.03.2023].

²⁰ A. Papko, *Polskie media wobec kryzysu na granicy. Rola Bietsatu*, [w:] Grupa Analityczna LT, BY, PL, UA, *Granica dyktatora. Polska i Białoruś wobec kryzysu granicznego*, red. J.M. Nowakowski, J. Olędzka, M. Rust, Warszawa 2021, s. 55.

²¹ *Premier Morawiecki rozmawiał telefonicznie z kanclerz Merkel*, TVP Info, 17.11.2021, <https://www.tvp.info/56978083/sytuacja-na-granicy-angela-merkel-rozmawiala-z-premierem-mateuszem-morawieckim-co-ustalono-rzecznik-rzadu-komentuje> [dostęp: 19.03.2023].

²² *Martyna Wojciechowska chce otwarcia granicy. Tysiące komentarzy oburzonych fanów*, TVP Info, 10.11.2021, <https://www.tvp.info/56853260/martyna-wojciechowska-wywolala-burze-jej-fani-sa-oburzeni-poszlo-o-imigrantow-i-granice-z-bialorusia> [dostęp: 19.03.2023].

na białorusko-polską granicę), i skupili się na kryzysie humanitarnym i przypadkach ponizania ludzi przez białoruskie i – jak informowali – polskie służby graniczne.

Kryzys humanitarny na granicy był faktem, o czym informowali wolontariusze Grupy Granica, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka (HFPC) i innych organizacji niosących pomoc osobom (zwłaszcza kobietom i dzieciom), które przekroczyły granicę w celu legalizacji pobytu w Polsce (choć większość mówiła o przedostaniu się z Polski do Niemiec²³). Po wprowadzeniu stanu wyjątkowego władze nie wpuszczały do strefy granicznej dziennikarzy i organizacji niosących pomoc, medyków, prawników i aktywistów organizacji broniących praw człowieka. W przygotowanej opinii prawnej prawnicy HFPC podkreślili, że w wyniku stanu wyjątkowego władze zawiesiły wolność mediów na pograniczu. Mieli odnośnie do tej decyzji wątpliwości, zwłaszcza że w sytuacjach problematycznych, gdy uzasadnione jest ograniczenie dostępu dziennikarzy do miejsc objętych sytuacją kryzysową, można było zastosować mniej restrykcyjne środki.

Zdarzały się wypadki wypychania osób przekraczających nielegalnie granicę, w tym kobiet z dziećmi, które były wśród atakujących polskie służby²⁴. Aktywiści HFPC i Grupy Granica informowali, że całe grupy „migrantów” wbrew prawu były wywożone na granicę, do lasu, i przepychane z powrotem na Białoruś, a SG nie przyjmowała wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, nawet mimo wyrażonej woli złożenia, co naruszało m.in. Konwencję Genewską i Europejską Konwencję Praw Człowieka. 22 października 2021 r. prezydent podpisał „ustawę wywózkową”²⁵, zakładając zmiany w ustawach o cudzoziemcach i udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP, które dopuszczają push-backi²⁶. Na stronach „Gazety Wyborczej” informowano o antyimigranckiej manifestacji skrajnej prawicy we Wrocławiu, wzmacniając narrację aktywistów lewicowych i liberalnych oraz działaczy na rzecz praw człowieka, w tym zwolenników wpuszczenia do Polski i Europy niekontrolowanej liczby migrantów (jak w czasie europejskiego kryzysu migracyjnego lat 2015–2017)²⁷.

Od maja 2021 r. o sprowadzaniu „migrantów” przez reżim Łukaszenki informowały też niezależne media białoruskie, jednak polskie media tylko okazjonalnie

²³ Potwierdzają to obecni wówczas na granicy funkcjonariusze Policji i Straży Granicznej.

²⁴ *Sytuacja na granicy polsko-białoruskiej: „To jest kryzys humanitarny”*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, 5.01.2022, <https://hfhr.pl/aktualnosci/sytuacja-na-granicy-polsko-bialoruskiej-to-jest-kryzys-humanitarny-> [dostęp: 20.03.2023].

²⁵ Ustawa z dnia 14 października 2021 r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2021r., poz. 1918.

²⁶ G. Baranowska, *Legalność i dopuszczalność procedury push-back (wywózek) i ocena prób ich legalizowania w Polsce*, [w:] *Poza prawem. Prawna ocena działań...*, op. cit., s. 10–12.

²⁷ *Narodowcy na wrocławskim rynku protestowali przeciw uchodźcom: „Jak potrzeba, to strzelajcie”*, Wyborcza.pl, Wrocław, 14.11.2021, https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,27805131,narodowcy-na-wroclawskim-rynku-przeciw-uchodzcom-wojsko-polskie.html?_gl=1*q564ru*_gcl_aw*R0NMLjE2Mzc0MzI4MDguQ2p3S0NBaUEXdUt-NQmhBR0Vpd0F4enZ [dostęp: 19.03.2023].

wykorzystały je jako źródła informacji²⁸. Powoływały się też na współpracownika serwisu informacyjnego Nexta, białoruskiego blogera i dziennikarza Tadeusza Giczana, a dzięki prowadzonemu w języku polskim blogowi, w sierpniu 2021 r. społeczeństwo polskie uzyskało informacje o przetrzucaniu „migrantów” przez służby białoruskie na granice UE w ramach operacji „Śluzą”²⁹. Jest to istotne wobec białoruskiej i rosyjskiej dezinformacji.

Stosunek Federacji Rosyjskiej do białoruskich działań hybrydowych na granicy z Polską i działania dezinformacyjne reżimu białoruskiego

Federacja Rosyjska od początku kryzysu wspierała Białoruś, dążąc do wykorzystania sytuacji do swoich celów politycznych i wojskowych, a według Anny Marii Dwyer na rozpoczęcie operacji na granicy białoruskie władze musiały mieć zgodę Rosji, ponieważ jest to granica Państwa Związkowego z trzema członkami NATO³⁰. Po rozpoczęciu presji migracyjnej władze rosyjskie podjęły się roli mediatora, dążąc do rozwiązania problemu na korzystnych dla siebie warunkach³¹. Równocześnie minister spraw zagranicznych Rosji Siergiej Ławrow i jego rzeczniczka Maria Zacharowa oskarżali państwa UE i NATO o „eskalację” kryzysu³².

Minister Ławrow zarzucał też polskim służbom „niedopuszczalne działania”, jak np. używanie amatek wodnych i gazu łzawiącego przeciw „migrantom” atakujących pod osłoną służb białoruskich polską granicę oraz ukrywanie swoich działań przed mediami i Unią Europejską, której państwa oskarżył o „podwójne standardy” wobec „migrantów”. Komentując zarzuty dotyczące ingerencji Rosji w kryzys migracyjny, Ławrow nazwał je „kłamliwymi” i oświadczył, że „nie ma ani jednego faktu” na poparcie takich zarzutów³³.

²⁸ *Міграцыйны крызіс. Хроніка галоўных падзеяў*, BELSAT, 17.11.2021, <https://belsat.eu/news/16-11-2021-migratsyjny-kryzis-hronika-galounyh-padzeyau> [dostęp: 19.03.2023].

²⁹ A. Papko, *op. cit.*, s. 57.

³⁰ A.M. Dwyer, *Kryzys graniczny jako przykład działań hybrydowych*, „PISM Strategic File” 2022, nr 2 (110), s. 5.

³¹ *Kryzys na granicy. Analityczka PISM: nie wykluczam, że na granicy Polski, Litwy, Łotwy z Białorusią będą stacjonować rosyjscy pogranicznicy czy wojskowi*, TVN24, 17.11.2021, <https://tvn24.pl/polska/kryzys-na-granicy-analityczka-pism-nie-wykluczam-ze-na-granicy-polski-litwy-lotwy-z-bialorusia-beda-stacjonowac-rosyjscy-pogranicznicy-czy-wojskowi-5492251> [dostęp: 17.11.2021].

³² *Ławrow oskarża UE i NATO w sprawie kryzysu na granicy. „Należy odpowiadać za swoje postępowanie”*, Onet.pl, 9.11.2021, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/rosja-siergiej-lawrow-oskarza-ue-i-nato-o-kryzys-na-granicy-polsko-bialoruskiej/vls5hgq> [dostęp: 19.11.2021].

³³ B. Lewicki, *Ławrow oburzony użyciem gazu na granicy. „Zachowanie strony polskiej absolutnie nie do zaakceptowania”*, Dziennik.pl, 16.11.2021, <https://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/8293472,siergiej-lawrow-kryzys-migracyjny-polska-bialorus-migranci-atak.html> [dostęp: 19.11.2021].

Aktywność wykazała też dezinformacja białoruska, wyolbrzymiając przekaz o złym traktowaniu „migrantów”, pobiciach i śmierciach, a po rozpoczęciu budowy przez Litwę i Polskę zapór na granicy – oskarżenia o powodowanie śmierci zwierząt i rozdzielanie ich siedlisk³⁴. Analizując przekazy propagandy, można wskazać cztery potencjalne cele władz białoruskich: zmuszenie Unii Europejskiej do dialogu z władzami białoruskimi pod kontrolą dyplomacji rosyjskiej jako mediatora, destabilizację sytuacji społeczno-politycznej w Polsce, na Litwie i Łotwie przez wzmocnienie skutków równoległych operacji informacyjno-psychologicznych służb rosyjskich, co było istotne w kontekście przygotowań Rosji do inwazji na Ukrainę, stymulowanie dezintegracji UE przez wykreowanie sytuacji kryzysowej, która może wpłynąć na powstanie konfliktu między Polską i Litwą a Niemcami czy Unią Europejską i budowę narracji o rzekomych przygotowaniach Polski do podjęcia agresji przeciwko Białorusi i Rosji, w tym ukazanie białoruskiej opozycji jako współpracującej z „polskim agresorem”³⁵.

Kolejnym celem było odwrócenie uwagi opinii publicznej od znaczenia sprowadzania i skierowania wielu tysięcy „migrantów” na granicę z Polską, Litwą i Łotwą zdominowaniem przekazu o sytuacji w Usnarzu. Władze białoruskie próbowały tym sposobem przekierować debatę z rzeczywistego problemu białorusko-rosyjskiego ataku demograficznego na sztucznie wykreowany problem „przyjęcia uchodźców” i ich „niehumanitarnego” traktowania przez polskie służby. Fałszywy przekaz był skierowany do białoruskiej, polskiej i międzynarodowej opinii publicznej, przy czym w każdym wypadku cele są odmienne. Celem przekazu do białoruskiej opinii publicznej była odbudowa powiązań reżimu ze społeczeństwem i kompromitacja państw wspierających demokratyczną opozycję jako rzekomych zbrodniarzy, a w przekazie do opinii międzynarodowej chodziło o kompromitację państwa atakowanego i naznaczenie go jako „niehumanitarnego”³⁶.

Narrację białoruską popierali niektórzy obywatele polscy – przykładem były wystąpienia Władysława Frasyniuka, Iwony Hartwich czy Janiny Ochojskiej, nie mówiąc o dezercji żołnierza 16 Dywizji Zmechanizowanej Emila Czeckzi na Białorusi. Stał się on zakładnikiem reżimu, współpracował z tamtejszymi mediami i Białoruskim Komitetem Śledczym przeciw Polsce, a zmarł w nieznanych okolicznościach w kwietniu 2022 r. W jednej z wypowiedzi stwierdził, że w strefie przygranicznej miały rzekomo miejsce „zorganizowane mordy”, a „ciała zabitych były chowane

³⁴ A.M. Dwyer, *op. cit.*, s. 7.

³⁵ M. Marek, *Kryzys na granicy polsko-białoruskiej a wojna informacyjna. Cele Moskwy i Mińska [Analiza]*, CyberDefence24, 20.11.2021, <https://www.cyberdefence24.pl/kryzys-na-granicy-polsko-bialoruskiej-a-wojna-informacyjna-cele-moskwy-i-minska-analiza> [dostęp: 24.11.2021].

³⁶ W. Repetowicz, *Działania psychologiczno-dezinformacyjne kluczowe w ataku na Polskę [Opinia]*, InfoSecurity24, 13.09.2021, <https://www.infosecurity24.pl/dzialania-psychologiczno-dezinformacyjne-kluczowe-w-ataku-na-polske-opinia> [dostęp: 22.11.2021].

w wykopanych w lesie dołach³⁷. Według przekazanych informacji żołnierze polscy mieli zabić w ten sposób 240 „migrantów” i dwóch wolontariuszy – czego jak dotąd nie udowodniono. Jego słowa wpisują się w tezy białoruskiej i rosyjskiej propagandy, gdyż nawet przy początkowym braku przemyślanych działań polskich władz i chaosie związanym z wykorzystaniem oddziałów wojskowych nic nie usprawiedliwiało jego czynu³⁸.

Konflikt eskalował podczas białorusko-rosyjskich ćwiczeń Zapad 2021, zaś argument o cykliczności manewrów, podnoszony przez część mediów, był bezzasadny, gdyż atak bronią demograficzną wpisywał się w ćwiczony scenariusz. Władze białoruskie i rosyjskie oczekiwały zaostrzenia akcji psychologiczno-dezinformacyjnej w celu polaryzacji sytuacji na granicy, np. starć grup przeciwników z „migrantami”, co mogło doprowadzić do rozlewu krwi lub zamachu terrorystycznego. Mogłoby to być np. rzekome naruszenie granicy białoruskiej przez służby polskie, litewskie lub łotewskie. Blokada działań utrudniających pracę polskich służb na granicy pozwoliła na lepszą ochronę i monitoring, jak i przeciwdziałanie prowokacji, chociaż od było się to kosztem pomocy humanitarnej³⁹.

Innym przykładem białoruskiej dezinformacji była sytuacja z początku października 2021 r., gdy służby białoruskie poinformowały o działalności na terytorium Polski grup wspierających „migrantów” w nielegalnym przekraczaniu granicy z Polski na Białoruś, gdy tymczasem było odwrotnie⁴⁰. Oskarżała też polskie służby o bicie i zmuszanie uciekinierów do powrotu na Białoruś, a 2 listopada – o odmowę pomocy chorej i głodnej „migrantce” na granicy⁴¹. W ten kontekst wpisywały się też informacje o „krzykach kobiet” i „płaczu dzieci”, które rzekomo dochodziły z terenu leżącego po stronie polskiej z powodu „wyganiania” ich przez polskie służby, które dodatkowo nie wpuszczały delegacji organizacji humanitarnych w celu udzielenia pomocy⁴². Tym sposobem Służba Graniczna Białorusi kreowała się w propagandzie na humanitarną formację, której funkcjonariusze pomagają migrantom,

³⁷ *Szokujące słowa Emila Czezczi o kryzysie na granicy*, Wojsko News, 12.01.2022, https://www.wojskonews.pl/article,szokujace_slowa_emila_czezczi_o_kryzysie_na_granicy.html [dostęp: 21.03.2023].

³⁸ *„Ten człowiek wie, że nie ma powrotu”. Dezercja Emila Czezczi. Jest komentarz Stanisława Żaryna*, Tysol.pl, 18.12.2021, <https://www.tysol.pl/a76235-Ten-czlowiek-wie-ze-nie-ma-powrotu-Dezercja-Emila-Czezczi-Jest-komentarz-Stanislaw-Zaryna-VIDEO> [dostęp: 7.01.2022].

³⁹ W. Repetowicz, *Działania psychologiczno-dezinformacyjne...*

⁴⁰ *На территории Польши действует сеть организаторов незаконной миграции*, Государственный пограничный комитет Беларуси – информационный портал, 1.10.2021, <https://gpk.gov.by/news/gpk/124922/> [dostęp: 1.12.2021].

⁴¹ *Лагерь беженцев Уснаж-Гурны: польские силовики жестко избili отчаявшихся афганцев*, Государственный пограничный комитет Беларуси – информационный портал, 20.10.2021, <https://gpk.gov.by/news/gpk/127374/> [1.12.2021].

⁴² *С польской стороны границы – отчаянные крики женщин и плач детей*, Государственный пограничный комитет Беларуси – информационный портал, 5.11.2021, <https://gpk.gov.by/news/gpk/129035/> [dostęp: 1.12.2021].

m.in. w poszukiwaniu zagubionych członków rodzin, w tym dzieci i osób, które znajdowały się w nadgranicznych lasach, często w stanie wycieńczenia⁴³.

Podsumowanie

Granica Polski, Litwy i Łotwy z Białorusią jest granicą UE i NATO, a prezydenci Łukaszenka i Putin nie spodziewali się oporu ze strony polskiej. Oczekiwali, że kryzys humanitarny doprowadzi do chaosu w Polsce i pokaże brak solidarnej reakcji państw i instytucji UE, NATO i USA na odruchy humanitarne i odwoływanie się do idei praw człowieka przez polskie władze. Ostatecznie miało to doprowadzić do bezradności państw zachodnich wobec kryzysu. Reakcja była przeciwna – doszło do konsolidacji państw NATO i UE. Silna ochrona granic doprowadziła do powrotu niedoszłych „migrantów” do krajów pochodzenia – co więcej twierdzili oni, że nielegalne przejście przez polską granicę jest niemożliwe, a państwa, które ich nie przepuściły przedstawiali jako „bezduszne” i „wrogie”⁴⁴.

Wnioski są następujące:

1. Presja migracyjna podjęta przez reżim białoruski przeciw Polsce, Litwie i Łotwie (za wiedzą Rosji, jako hegemonia Białorusi i członka wspólnego Państwa Związkowego) przy pomocy tysięcy ludzi sprowadzonych z państw Bliskiego i Środkowego Wschodu miała charakter agresji hybrydowej, której celem jest osłabienie wschodniej flanki Unii Europejskiej i NATO.
2. Działania białoruskie doprowadziły do kryzysu humanitarnego na ogromną skalę, przy łamaniu praw człowieka przez służby białoruskie, a zdarzało się, że również polskie, litewskie lub łotewskie, które broniąc granic, działały pod silną presją psychologiczną i emocjonalną.
3. Wprowadzenie stanu wyjątkowego było potrzebne w kontekście ochrony granicy i zabezpieczenia działań służb, jednak znacznie utrudniło udzielanie pomocy przez licznych wolontariuszy, nie mówiąc o braku rzetelnej informacji z terenu działań, a przy braku kontroli medialnej doszło do nadużyć ze strony służb i żołnierzy ochraniających granicę, o czym informowali obecni tam wolontariusze, prawnicy i działacze organizacji ochrony praw człowieka. Niestety, sprawę wykorzystywały media opozycyjne wobec aktualnego rządu, często wpisując się – celowo lub nie – w propagandowy przekaz białoruski.

⁴³ *Пограничники оказали помощь беженцам-соотечественникам погибшего мужчины*, Государственный пограничный комитет Беларуси – информационный портал, 29.11.2021, <https://gpk.gov.by/news/gpk/131101/> [dostęp: 2.12.2021].

⁴⁴ *Cele Rosji a kryzys na granicy. Witold Rodkiewicz (OSW): Kreml chce stworzyć w Europie Środkowej strefę buforową*, z Witoldem Rodkiewiczem z Ośrodka Studiów Wschodnich rozmawiała Agnieszka Marcela Kamińska, PolskieRadio24.pl, 20.11.2021, <https://www.polskieradio24.pl/5/1223/Artykul/2852081,Cele-Rosji-a-kryzys-na-granicy-Witold-Rodkiewicz-OSW-Kreml-chce-stworzyc-w-Europie-Srodkowej-strefe-buforowa> [dostęp: 24.11.2021].

4. Rosja wspierała propagandowo i polityczne Białoruś, dlatego była zainteresowana rozwojem kryzysu. Po rosyjskiej inwazji na Ukrainę 24 lutego 2022 r. działania hybrydowe na granicach Polski i państw bałtyckich mogą być pomocne w destabilizacji tych państw członkowskich NATO i Unii Europejskiej.

Po rozpoczęciu pełnoskalowej inwazji rosyjskiej na Ukrainę odbyły się trzy szczyty przywódców Bukaresztańskiej Dziewiątki (B9), utworzonej po rozpoczęciu przez Rosję wojny hybrydowej z Ukrainą w 2015 r. w Bukareszcie. Dwa miały miejsce w Warszawie (25 lutego 2022 r. i 23 lutego 2023 r. z udziałem prezydenta USA Joe Bidena oraz sekretarza generalnego NATO Jensa Stoltenberga) i jeden w Bukareszcie (10 czerwca 2022). Omawiano możliwości udzielenia skutecznej pomocy Ukraińcom walczącym z rosyjskim najazdem⁴⁵.

Mimo upływu ponad 30 lat od rozpadu Związku Sowieckiego, władze Federacji Rosyjskiej – prawnego sukcesora ZSRR – nie pogodziły się z tym faktem. Według nich obszar postsowiecki powinien nadal znajdować się pod rosyjskim panowaniem. Wspomniane zagrożenie widać po inwazji na Ukrainę, wasalizacji Białorusi czy potencjalnym zamiarze dotyczącym podporządkowania sobie Mołdawii⁴⁶. W dalszej perspektywie rosyjska agentura wpływu może zagrozić państwom bałtyckim, Finlandii i Polsce. Aby zażegnać to niebezpieczeństwo, należy rozszerzyć NATO i UE o Ukrainę, Gruzję i Mołdawię, zaś do NATO przyjąć Szwecję i Finlandię, ponieważ oba państwa mają historyczną świadomość zagrożenia rosyjskiego.

Bibliografia

Akty prawne

Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białoruś w sprawie przejść granicznych, sporządzona w Warszawie dnia 24 kwietnia 1992 r., M.P. z 2003 r., nr 37, poz. 518.

Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białoruś o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy, podpisany w Warszawie dnia 23 czerwca 1992 r., Dz.U. z 1993 r., nr 118, poz. 527.

Ustawa z dnia 14 października 2021 r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2021r., poz. 1918.

Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o budowie zabezpieczenia granicy państwowej, Dz.U. z 2021 r., poz. 1992.

Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny, Dz.U. z 2022 r., poz. 655.

⁴⁵ Zob. A. Piotrowska, *Czym jest Bukaresztańska Dziewiątka? Skład, historia, cele*, i.pl, 22.02.2023, <https://i.pl/czym-jest-bukaresztańska-dziewiątka-skład-historia-cele/ar/c1-17299073> [dostęp: 22.03.2023].

⁴⁶ *Gorąco w Mołdawii. Tysiące demonstrantów na ulicach. Protest prorosyjskiej opozycji*, Polska Agencja Prasowa, 28.02.2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1543000%2Cgoraco-w-moldawii-tysiacze-demonstrantow-na-ulicach-protest-prorosyjskiej> [dostęp: 24.03.2023].

Opracowania

- Baranowska G., *Legalność i dopuszczalność procedury push-back (wywózek) i ocena prób ich legalizowania w Polsce*, [w:] *Poza prawem. Prawna ocena działań państwa polskiego w reakcji na kryzys humanitarny na granicy polsko-białoruskiej*, red. W. Klaus, Wydawnictwo INP PAN, Warszawa 2022, s. 10–12.
- Baziur G., *Rosyjskie teorie „wojen informacyjnych” a kwestia niepodległości Ukrainy w świetle infoagresji rosyjskiej w 2014 r. – wybrane problemy*, [w:] *Сучасні тенденції міжнародних відносин: політика, економіка, право*. Збірник наукових праць за матеріалами IV щорічної міжнародної науково-практичної конференції: Трансформаційні процеси в сучасній системі міжнародних відносин 15 лютого 2015 року, Львів 2015, s. 49–73.
- Cele Rosji a kryzys na granicy. Witold Rodkiewicz (OSW): Kreml chce stworzyć w Europie Środkowej strefę buforową*, z Witoldem Rodkiewiczem z Ośrodka Studiów Wschodnich rozmawiała Agnieszka Marcela Kamińska, PolskieRadio24.pl, 20.11.2021, <https://www.polskieradio24.pl/5/1223/Artykul/2852081,Cele-Rosji-a-kryzys-na-granicy-Witold-Rodkiewicz-OSW-Kreml-chce-stworzyc-w-Europie-Srodkowej-strefe-buforowa> [dostęp: 24.11.2021].
- Dyner A.M., *Kryzys graniczny jako przykład działań hybrydowych*, „PISM Strategic File” 2022, nr 2 (110).
- Dyplomatyczna ofensywa ws. kryzysu na granicy. Kozuszek: warto osadzać ją w kontekście*, PolskieRadio24.pl, 25.11.2021, <https://www.polskieradio24.pl/130/5925/Artykul/2855643,Dyplomatyczna-ofensywa-ws-kryzysu-na-granicy-Kozuszek-warto-osadzac-ja-w-kontekscie> [dostęp: 26.11.2021].
- Gorąco w Moldawii. Tysiące demonstrantów na ulicach. Protest prorosyjskiej opozycji*, Polska Agencja Prasowa, 28.02.2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1543000%2Cgoraco-w-moldawii-tysiace-demonstrantow-na-ulicach-protest-prorosyjskiej> [dostęp: 24.03.2023].
- Górski M., *Legalność wprowadzenia stanu wyjątkowego i ograniczeń praw obywatelskich nim nałożonych, w tym dotyczących przemieszczania się*, [w:] *Poza prawem. Prawna ocena działań państwa polskiego w reakcji na kryzys humanitarny na granicy polsko-białoruskiej*, red. W. Klaus, Wydawnictwo INP PAN, Warszawa 2022, s. 20–21.
- Kryska D., *Premier na Łotwie: Używanie ludzi jako żywych tarcz, budzi nasz sprzeciw*, Interia Wydarzenia, 21.11.2021, <https://wydarzenia.interia.pl/zagranica/news-premier-na-lotwie-uzywanie-ludzi-jako-zywych-tarcz-budzi-nas,nId,5659221> [dostęp: 21.11.2021].
- Kryzys na granicy. Analityczka PISM: nie wykluczam, że na granicy Polski, Litwy, Łotwy z Białorusią będą stacjonować rosyjscy pogranicznicy czy wojskowi*, TVN24, 17.11.2021, <https://tvn24.pl/polska/kryzys-na-granicy-analityczka-pism-nie-wykluczam-ze-na-granicy-polski-litwy-lotwy-z-bialorusia-beda-stacjonowac-rosyjscy-pogranicznicy-czy-wojskowi-5492251> [dostęp: 17.11.2021].
- Kryzys na granicy z Białorusią. Witold Jurasz o czterech celach Alaksandra Łukaszenki*, TVN24, 8.11.2021, <https://tvn24.pl/polska/granica-z-bialorusia-witold-jurasz-o-czterech-celach-alksandra-lukaszenki-5482664>, [dostęp: 22.03.2023].
- Kurdowie na granicy: Białorusini zmienili nas w głodne szczury, gotowe zrobić wszystko*, TVP Info, 18.11.2021, <https://www.tvp.info/56994676/bialorusini-zamienili-nas-w-glodne-szczury-gotowe-zrobic-wszystko-granica-polsko-bialoruska> [dostęp: 19.03.2023].
- Lewicki B., *Ławrow oburzony użyciem gazu na granicy. „Zachowanie strony polskiej absolutnie nie do zaakceptowania”*, Dziennik.pl, 16.11.2021, <https://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/8293472,siergiej-lawrow-kryzys-migracyjny-polska-bialorus-migranci-atak.html> [dostęp: 19.11.2021].

- Ławrow oskarża UE i NATO w sprawie kryzysu na granicy. „Należy odpowiadać za swoje postępowanie”*, Onet.pl, 9.11.2021, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/rosja-siergiej-lawrow-oskarzau-e-i-nato-o-kryzys-na-granicy-polsko-bialoruskiej/vls5hgq> [dostęp: 19.11.2021].
- Marek M., *Kryzys na granicy polsko-białoruskiej a wojna informacyjna. Cele Moskwy i Mińska [Analiza]*, CyberDefence24, 20.11.2021, <https://www.cyberdefence24.pl/kryzys-na-granicy-polsko-bialoruskiej-a-wojna-informacyjna-cele-moskwy-i-minska-analiza> [dostęp: 24.11.2021].
- Martyna Wojciechowska *chce otwarcia granicy. Tysiące komentarzy oburzonych fanów*, TVP Info, 10.11.2021, <https://www.tvp.info/56853260/martyna-wojciechowska-wywolala-burze-jej-fani-sa-oburzeni-poszlo-o-imigrantow-i-granice-z-bialorusia> [dostęp: 19.03.2023].
- Morawiecki w Wilnie: *Kontynuujemy ofensywę, która zahamowała napływ nowych migrantów*, TVP Info, 21.11.2021, <https://www.tvp.info/57037738/premier-mateusz-morawiecki-na-litwie-w-wilnie-rozmawial-z-premier-ingrida-szimonyte-konferencja-prasowa-niedziela-21112021> [dostęp: 21.11.2021].
- Narodowcy na wrocławskim rynku protestowali przeciw uchodźcom: *„Jak potrzeba, to strzelajcie”*, Wyborcza.pl, Wrocław, 14.11.2021, https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,27805131,narodowcy-na-wroclawskim-rynku-przeciw-uchodzcom-wojsko-polskie.html?_gl=1*q564ru*_gcl_aw*R0NMLjE2Mzc0MzI4MDguQ2p3S0NBaUExdUtNlQmhBR0Vpd0F4enZ [dostęp: 19.03.2023].
- Operacja „Śluza”. Tadeusz Giczán: *Lukaszenka toczy wojnę hybrydową, zaplanował ją od A do Z, to było jasne od początku*, PolskieRadio24.pl, 29.08.2021, <https://www.polskieradio24.pl/5/1222/Artykul/2796861,Operacja-Sluza-Tadeusz-Giczán-Lukaszenka-toczy-wojnehybrydowa-zaplanowal-ja-od-A-do-Z-to-bylo-jasne-od-poczatku> [dostęp: 9.11.2021].
- Piotrowska A., *Czym jest Bukaresztańska Dziewiątka? Skład, historia, cele*, i.pl, 22.02.2023, <https://i.pl/czym-jest-bukaresztańska-dziewiątka-skład-historia-cele/ar/c1-17299073> [dostęp: 22.03.2023].
- Premier Morawiecki rozmawiał telefonicznie z kanclerz Merkel, TVP Info, 17.11.2021, <https://www.tvp.info/56978083/sytuacja-na-granicy-angela-merkel-rozmawiala-z-premierem-mateuszem-morawieckim-co-ustalono-rzecznicz-rzadu-komentuje> [dostęp: 19.03.2023].
- Premierzy państw bałtyckich i Polski wydali wspólne oświadczenie ws. działań Białorusi na granicy, BiznesAlert, 23.08.2021, <https://biznesalert.pl/premierzy-panstw-baltyckich-i-polski-wydali-wspolne-oswiadczenie-ws-dzialan-bialorusi-na-granicy/> [dostęp: 10.11.2021].
- Prezes PCPM o pomocy dla migrantów: *naszym zadaniem jest niedopuszczenie, aby te osoby umierały w lasach Podlasia*, TVN24, 18.11.2021, <https://tvn24.pl/polska/kryzys-na-granicy-prezes-pcpm-o-pomocy-dla-migrantow-w-lesie-po-przekroczeniu-polskiej-granicy-5493947> [dostęp: 19.03.2023].
- Papko A., *Polskie media wobec kryzysu na granicy. Rola Bielsatu*, [w:] Grupa Analityczna LT, BY, PL, UA, *Granica dyktatora. Polska i Białoruś wobec kryzysu granicznego*, red. J.M. Nowakowski, J. Ołędzka, M. Rust, Warszawa 2021, s. 53–57.
- Raport: *sytuacja na granicy polsko-białoruskiej*, TVN24, <https://tvn24.pl/raporty/granica-polsko-bialoruska-2021-stan-wyjatkowy-co-sie-dzicie-na-granicy-raport5467751> [dostęp: 19.03.2023].
- Repetowicz W., *Broń „D” jako zagrożenie asymetryczne*, „Wiedza Obronna” 2018, R. XLV, nr 1–2, s. 107–125.
- Repetowicz W., *Działania psychologiczno-dezinformacyjne kluczowe w ataku na Polskę [Opinia]*, InfoSecurity24, 13.09.2021, <https://www.infosecurity24.pl/dzialania-psychologiczno-dezinformacyjne-kluczowe-w-ataku-na-polske-opinia> [dostęp: 22.11.2021].

- Sewastianowicz M., Rojek-Socha P., *Rząd nie chce Frontexu, bo może bać się „kosztów” unijnego wsparcia*, Prawo.pl, 10.11.2021, <https://www.prawo.pl/prawo/pomoc-frontexu-nato-przykryzysie-migracyjnym-a-skutki-prawne,511678.html> [dostęp: 25.03.2023].
- Sytuacja na granicy polsko-białoruskiej: „To jest kryzys humanitarny”*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, 5.01.2022, <https://hfh.pl/aktualnosci/sytuacja-na-granicy-polsko-bialoruskiej-to-jest-kryzys-humanitarny-> [dostęp: 20.03.2023].
- Sytuacja na granicy z Białorusią. Podlaska policja: umundurowane osoby rzuciły kamieniami w polskich funkcjonariuszy*, TVN24, 18.11.2021, <https://tvn24.pl/polska/sytuacja-na-granicy-z-bialorusia-atak-migrantow-na-polskich-funkcjonariuszy-podlaska-policja-umundurowane-osoby-rzucaly-kamieniami-5493671> [dostęp: 19.03.2023].
- Szokujące słowa Emila Czeckzi o kryzysie na granicy*, Wojsko News, 12.01.2022, https://www.wojskonews.pl/article,szokujace_slowa_emila_czeckzi_o_kryzysie_na_granicy.html [dostęp: 21.03.2023].
- „Ten człowiek wie, że nie ma powrotu”. Dezercja Emila Czeckzi. Jest komentarz Stanisława Żaryna*, Tysol.pl, 18.12.2021, <https://www.tysol.pl/a76235-Ten-czlowiek-wie-ze-nie-ma-powrotu-Dezercja-Emila-Czeckzi-Jest-komentarz-Stanislaw-Zaryna-VIDEO> [dostęp: 7.01.2022].
- Trzy osoby usłyszały zarzuty po zniszczeniu aut Medyków na Granicy. Policja: związani ze środowiskiem pseudokibiców*, TVN24, 18.11.2021, <https://tvn24.pl/bialystok/bialystok-zniszczenie-aut-medykow-na-granicy-sa-zarzuty-dla-trojga-podejrzanych-dwoch-mezczyzn-aresztowanych-5493824> [dostęp: 19.03.2023].
- Лагерь беженцев Уснаж-Гурны: польские силовики жестко избili отчаявшихся афганцев*, Государственный пограничный комитет Беларуси – информационный портал, 20.10.2021, <https://gpk.gov.by/news/gpk/127374/> [1.12.2021].
- Міграцыйны крызіс. Хроніка галоўных падзей*, BELSAT, 17.11.2021, <https://belsat.eu/news/16-11-2021-migratsyjny-kryzys-hronika-galounyh-padzeyau> [dostęp: 19.03.2023].
- На территории Польши действует сеть организаторов незаконной миграции*, Государственный пограничный комитет Беларуси – информационный портал, 1.10.2021, <https://gpk.gov.by/news/gpk/124922/> [dostęp: 1.12.2021].
- Пограничники оказали помощь беженцам-соотечественникам погибшего мужчины*, Государственный пограничный комитет Беларуси – информационный портал, 29.11.2021, <https://gpk.gov.by/news/gpk/131101/> [dostęp: 2.12.2021].
- С польской стороны границы – отчаянные крики женщин и плач детей*, Государственный пограничный комитет Беларуси – информационный портал, 5.11.2021, <https://gpk.gov.by/news/gpk/129035/> [dostęp: 1.12.2021].

Wpływ białoruskiej presji migracyjnej w 2021 r. na bezpieczeństwo Polski.

Między kryzysem humanitarnym a dezinformacją

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest omówienie wpływu tzw. kryzysu migracyjnego na granicy polsko-białoruskiej w II połowie 2021 r. na bezpieczeństwo Polski. W tekście opisano stosunek Polski, Litwy i Łotwy do tych wydarzeń, kryzys humanitarny na granicy oraz postawę władz polskich wobec tej sytuacji, jak i dezinformację prowadzoną przeciwko Polsce i państwowemu bałtyckim przez reżim białoruski, przy wsparciu władz rosyjskich. Wnioski:

1. Białoruska presja migracyjna miała charakter agresji hybrydowej w celu osłabienia wschodniej flanki Unii Europejskiej i NATO.

2. Działania białoruskie doprowadziły do kryzysu humanitarnego na ogromną skalę, łamanie praw człowieka przez służby Białorusi i państw zaatakowanych, które bronią granic, działały pod silną presją psychologiczno-emocjonalną.

3. Wprowadzenie stanu wyjątkowego w Polsce w celu ochrony granicy i zabezpieczenia działań służb było słuszne, jednak znacznie utrudniło udzielanie pomocy przez wolontariuszy i przekazywanie rzetelnych informacji z terenu działań.

Słowa kluczowe: presja migracyjna, kryzys humanitarny, bezpieczeństwo międzynarodowe, Polska, Białoruś, Rosja, dezinformacja

The impact of Belarusian migration pressure in 2021 on Poland's security. Between the humanitarian crisis and disinformation

Abstract

The purpose of this article is to discuss the impact of the so-called the "migration crisis" on the Polish-Belarusian border in the second half of 2021 on the security of Poland. The text describes the attitude of Poland, Lithuania and Latvia to these events, the humanitarian crisis on the border and the attitude of the Polish authorities towards this situation, as well as the disinformation carried out against Poland and the Baltic states by the Belarusian regime, with the support of the Russian authorities. Conclusions:

1. The Belarusian migration pressure was a hybrid aggression aimed at weakening the eastern flank of the European Union and NATO.

2. Belarusian actions led to a huge humanitarian crisis, violations of human rights by the Belarusian services, as well as by the attacked countries, which, while defending their borders, acted under strong psychological and emotional pressure.

3. The introduction of the state of emergency in order to protect the border and secure the activities of the services was appropriate, but it made it much more difficult to provide help by volunteers and communicate reliable information from the area of operations.

Keywords: migration pressure, humanitarian crisis, international security, Poland, Belarus, Russia, disinformation